

Megjelenik a lap Temesvá-
rott minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben,
akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap ház-
hozordásáért rendelést tehetnek.
a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros,
bécsi utca 68. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizetheti helyben a szer-
kesztőségnél, vagy a helyb. könyv-
kereskedésekben; vidéken min-
den es. kir. postahivatalnál szer-
kesztőséghez utasítandó bérmentes
levelekben.

Hirdetések mindenközhasználat-
ban lévő nyelven fölvetetnek. A
beigatásért minden három hasálos
egyes sorért 4 p. vagy 7 uj kraj-
cárnyi díjszámitatik.

Kiadó hivatal: belváros, bé-
csi utca Uhrmann Márton
műkereskedésében.

Kedd, május 29. 1860.

22. szám.

Harmadik évi folyam.

Előfizetési felhívás.

Ismét felhívjuk a tisztelt közönség figyelmét la-
punk további pályájának érdekében. Közeledvén a
második félév, fölkérünk mindenkit, hogy az előfize-
zetéssel jókor sziveskedjék jelentkezni. A Delejtű
ára marad mind eddig, félévre 3 ft. 15, egész évre
6 ft. 30 o. é. Ohajtanók azonban, hogy a kik ezen
felhívásunkat olvassák, ne csak maguk személyére
előfizessenek, hanem még néhány új adquisitívóval kö-
szöntsének be hozzánk. Lapunk irányáról, céljáról
nem szólunk semmit. Tárva áll ez mindenki előtt.
Csak annyit jegyzünk meg, hogy ha az eddigi szűk
körben, és az eddigi gyenge segédforrásokkal sike-
rült némileg a nemzeti szellem ébrentartására, és
legszentebb érdekeink istápolására hozzájárulni, ugy
feladatunknak még inkább fogunk megfelelni, ha
a közönség részvéte erőnket növeli. Pedig ez min-
den egyes lelkesítő, buzdító nyilvánulások dacára,
még nem olyan, hogy a Delejtű hatást is gyako-
rolhasson, a melyet pedig ohajtanunk kell, mihelyest
a lap irányát helyeseljük. Ne elégedjünk meg tehát
avval, hogy közel hazánk szélén magyar közlőnyt
alapítánk, hanem szaporítsuk annak olvasóit, terjesz-
szük hatáskörét, — nem a lapért, hanem hazánkért,
melynek rokonszenvre, barátokra van szüksége.
„Elvégzi azt a csendes hatalom, mire nem vala ké-
pes az erőszakos“, mond Claudius, és azt fogja iga-
zolni a kis Delejtű is, ha ezereken befogadják delejtűnek
a szirtes életocean beutazására.

Temesvár május 25-én 1860.

Pesty Frigyes,
szerkesztő.

Az utak és vaspályák fejlődése.

III.

A közlekedést igen akadályozza az utnak kikopása,
és felvájása, mi tapasztalás szerint a kerékmenet irá-
nyában, ott hol a közlekedés igen élénk elkerülhetlen.

Ezen ok tette a bányászokat gondolkozóvá, az utak
tökélyesítésében. — Náluk a bányatermékkel ter-
helt kocsik, mindig egy irányba szokták terheiket szál-
litani, s így utaik a legrövidebb idő alatt haszonvehet-
lenné váltak; főfigyelmöknek arra kellett tehát irá-
nyozva lenni, hogy utaik a kerékmenet irányában a
lehető legszilárdabbul készítessenek s így a kerékpá-
lyák behozatala lett szükségessé, azon különbséggel, hogy
anyagul nem a követ mint a görögök, hanem a fát gya-
niták legcélszerűbben használhatni.

Már a 17-ik század elején építették ily fapályák,
mind Angol-, mind Némethon bányáiban.

Angolhonban az első fapálya a newcasteli szénbá-
nyából vezetett ki.

Szerkezetök nagy részt még mindig divatozik sok
német és amerikai vaspályáknál.

De e fapályák is igen hamar haszonvehetlenné let-
tek, s hogy a költséges újrai építést megkímélik, az
angolok azon hoszgerendára, melyen a kerekek forog-
tak, a mai vassínékhez hasonlólag, egy másik de gyen-
gőbb hoszgerendát alkalmaztak, s ez által oly közel ju-
tottak jelenlegi pályáinkhoz, hogy csak az anyagban volt
a különbség, egész a 18-ik század második feléig, mely
időben a vasnak igen csekély ára levén, a vastermelők
nem tudták a nyers anyagokat jobban felhasználni, rud-
alakba öntették, s a colebrookdáli egyik részvényese
Reynoldt terve szerint, azokkal utaink hoszgerendáit va-
sálták meg, azon elhatározással, hogy a vas árának emel-
kedése esetében e rudak feldolgoztatnak, — de csak
hamar átlátták a vasalt utak előnyeit, s példájokat más
bányák és gyárak is követték.

Ennyire haladtak a 18-ik század másod felében a
vasutak, — nagy volt a haladás, de az eszme nem volt
kifejtve, a csira satnya volt, hiányzott az élet, hiány-
zott az erő, — átlátták ezt a kor férfiai is, s megkísér-
tének mindent, hogy pályáinknak ködfátyolként előt-
tünk lebegő nagy jövőjét siettesék.

A tökélyesítés valódi irányát azonban csak az

érték el az utászok, midőn azon eszmére jöttek, hogy pályáikhoz kötött vérmes reményeiket csak úgy élvezhetik, ha nem csak az ut, és kocsi, hanem a vonóerő tökélyesítéséről is kezdenek gondolkodni.

Mert eddig minden vaspálya úgy volt építve, hogy azon irányba, merre a terhelt kocsiak siettek terhőktől szabadulni, a lovak vonóerejét a pályaesése (Gefälle) is segítse, s csak fölfelé kellett vontatni az üres szekereket; — — mig az önmozgó, és vontató erőre nem jöttek; ekkor két utat építének egymás mellé, s egyiken a lefelé siető terhelt kocsiak, a bányászok szájánál felállított bálványra tekert kötél által a másik uton levő üres kocsiakat felhúzzák; az ezen rendszer szerinti első utak a sout-hettoni bányában épültek.

Később lovak által hajtott gépeket, ritkábban víz- s szélkerekeket, s 1808-ban Birtlay Fall bányában gőzgépet is alkalmaztak, melyek mind kötél segítségével húzták fel az üres kocsiakat.

1784 évben jött az amerikai Evans Oliver legelőször azon eszmére, hogy mozdonyok által lehetne legcélszerűbben, és leggyorsabban terheket vonatni, de mindaddig mig tervét tisztázta s a gépépítéséhez kezdetett 15 év mult el, s csak 1801-ben lépett fel kész mozdonyával, mely gép 1803/4 év telén tette legelső próbautját Philadelphia utcáin; gépét megcsudálták, de mégsem találkozott annyi bizalommal, hogy egy pályáépítésre pénzt gyűjthetett volna, s kénytelen volt gépét később gőzhajói hajtóművé átalakítani.

Evans Oliver mozdonyának próbája után egy évre, tehát 1802-ben az angol kormány Trevithik és Vivian mérnököknek szabadalmat adott mozdonyokra, s ők voltak az első, kik 1805-ben az első mozdonyos vaspályát építék Marhyr Tydvil háromban, mely gép óránként 1 mértföld sebességgel 200 mázsa terhet vontatott.

És így eljutottunk annyira, hogy az első teherszállító mozdonyt megemlíthetjük.

Mind azáltal korántsem kezdődik innen a pályák terjedése, ismét több évnek kelle elmulni, mig az általános elterjedésének misem álljon utjába.

A világkereskedés előkelő helyeit, Liverpool és Manchestert összekötő utvonal építése 1829-ben annyira haladott volt, hogy a társaság vonóerőről kezdve gondoskodni, s először is álló gőzgép mellett nyilatkoztak, s a terhet kötél által akarták, állomástól állomásig vonatni, de a társaság titkára Booth mindenki figyelmét a szénbányák lassan mozgó mozdonyaira irányzta, reményét fejezvé ki nagyobb gyorsaság és tehervonás elérhetésére.

A társaság osztozott Booth reményében, s april 25-én 1829-ik évben 5000 forintnyi jutalmat tűzött ki, oly mozdonyra, mely háromszoros saját terhét 2 1/2 mértföldnyi sebességgel szállítandja. Már ugyanazon év october 6-án három mozdony pályázott a díjért: Stephenson „Röppentyűje“ (Rocket), Braithavaite „Ujdonsága“ (Novelty), és Hackworth „Hasonlíthatlanja“ (sans-pareil), s a győztes Stephensoni Röppentyűje lett; mert nem csak a pályafeltételeknek felelt meg, hanem azokat fe-

lül is haladta, miután ötszörös terhét 5 mértföld sebességgel röpité.

És így eljött azon perc, melytől kezdve a vaspályák világelterjedésének misem állott többé utjába, legfanatikusabb ellenei is, meghajlottak az eredménynek s osztoztak Dr. Robinson azon nézetében, hogy rövid idő mulva nem lesz ország, hol vaspálya ne szegné a határokat, s hálózata a földet körül övezendi.

Ezen perctől lehet a vaspályák történetét kezdeni, Stephenson a vaspályák atyja, nemcsak az angol kereskedés, de az emberiség jóltevője is lett, s a szellemi haladás legfontosabb tényezője.

E naptól kezdve az utazás regényessége és kellemtelensége más irányt vett, megszűntek a fogig fegyverzett utasok s a karavánok; tél, nyár és ős nem voltak többé befolyással az utazókra, s azon utat mit eddig döcögős utakon s életveszélylyel egy nap alatt lehetett tenni, ez naptól kezdve egy óra alatt kényelemmel végezhetni.

1830-tól kezdve annyira ment a közlekedés gyorsasága, hogy jelenleg az angol és amerikai pályákon óránként 10—12 mértföldet haladhatni, — — s ha a föld kerülete, vagyis az egyenlítő egy vasut volna, pályáink jelenlegi gyorsaságával 4—6 hét alatt azt könnyen körül lehetne utazni.

Hogy mennyire emelik a vaspályák a kereskedést és ipart, mozditják elő a közjólétet, s hány kéznek adott és ad munkát s biztosítja létét, tanusítják következő statisztikai adatok.

Europában volt 1830-ban 159 mértföld vegyes erejű vaspálya, s jelenleg majd nem 5000 mértföld mozdonyos pályája van. Amerikának 1830-ban nem volt 18 mértföldnél több lovas vaspályája, s jelenleg az amerikai hálózat nagyobb az europainál.

A föld felületén összesen 13000 mértföldnyi vasut van, mely pályák építéséhez 300 millió mázsa vasnál több volt szükséges, mely vasmennyiség évenként kopás s rozsdá által 2 millió mázsával kevesbül.

Hasonlólag nagyszerű a faszükséglet, az évenként elrothadt és ujjal pótlandó keresztgerendáknál, mi 700-ezer ölfán felüli mennyiséget emészt föl.

Közép-Europának van 8ezer mozdonya, melyek súlya 40 millió mázsát halad, s egymásután állitva 15 mértföldet tennének, — e gépek évenként 25 millió mértföldnyi utat tesznek.

Van továbbá 20,500 darab körül személyszállító, és 90,000 teherszállító kocsija.

A világ összes pályáinál alkalmazásban levő egyének számát fél millióra tehetni.

Ehrenguber Imre.

U t i t á r c a .

(Folytatás és vége.)

Ezalatt egybesereglettek a szomszéd hadcsapatok, Hunyadi erősödött, a bég pedig dicszszomjasan várta

a második megtámadást ama biztos reményben, hogy ez esetben diadalát Hunyadi fejével örökítendi. Nehány spahit vont magához, leírta Hunyadi testalkatát, s jutalmat tűzött azoknak, kik az eddig győzhetlen vitézt akár élve akár halva kézrekeritendik.

A kémeek besugták ezt Hunyadinak és hadainak, s közülök egy sem akará engedni, hogy az annyira kétes eredményü harcban H. vezéri szerepet vigyen; Kemény Simon, ki testalkatában igen hasonló volt Hunyadihoz, önkényt ajánlkozott vele szerepet cserélni. Hosszu vonakodás után ráállott Hunyadi, s azonnal ruhát cseréltek, szerepet változtattak; K. S. a sereg élére, H. a csatasorba állott.

Megkezdett a csata, Kemény elüljárt mindenütt, kardja atyafiságot kötött az irtó halállal, s a merre sujtott, halomra hullottak előtte a vérengző spahik. Tartós volt a viadal, s így gazdag a halál aratása is, azonban K. is halva rogyott össze. De ime, midőn az ozman legörömittasabban tombol diadala fölött, csata élére áll a valódi Hunyadi, vérszemet kapnak a keresztény foglyok is, s a török két tűz közé szorul. A váratlan diadalt minden magyar hallotta, minden magyar tudja. A sereg legnagyobb része felkoncoltatott, a tábor elfoglaltatott, s maga a büszke bég is fiával együtt a halál martaléka lön.

Együtt nyugoszszak most az örök álmát magyar és török, békésen megférnek egymás mellett, de sem egyik sem másik sirhalmát nem lehet megkülönböztetni! Velők feküdt el Kemény Simon is, neki sem tett emléket a hálátlan utóvilág, hát a győzelemnek hol van nefeljcse?!

Mig elmém e szomorú emlékeken merenge, Károly-Fejérvár alá jutánk. Ez már nem Gyula-Fejérvár; az ősök és hősök sásfészke helyett hosszú pusztulás után sokkal beebb sokkal alantabb emeltetett, mint állott a régi. Az a rózsamál hegytől jobbra nem igen távol esett, ez sokkal alább a sik oldalon építettett. Most országos kerületnek ád nevet, s köre 172,335 lelket, és 189 helységet foglal magában.

Fejérvár város és erőd, 5557 lakossal. Fejérvár mindig igen nevezetes pontja volt Erdélyországnak. Már a rómaiaknak is Apulum név alatt hirhedt gyarmatok volt, a napi renden jelenkező őskori emlékkövek, sőt egész ép faragványok ez állitmányt kellőleg bizonyítják. A folytonos harcok által igen sokat szenvedett; végleg megrongáltatott, épületei szétdulattak, tudományos intézetei megsemmítették, lakosai megfogytak. Midőn osztrák hatalom alá került, részint a belvillongások következtében de legkivált a török pusztítások miatt a város csaknem romban hevert. Itt-ott mutatkoztak nyomai a régi dicsőségnek.

Székes egyháza, mely Sz. Mihály tiszteletének van szentelve, s melyet a főnebb leirt sz. imrei diadal emlékére N. Hunyadi János kezdett emeltetni, egyike legősibb építményeinek. Ugy látszik csak ez áll ősi helyén; a város egyéb részei annyira feldulattak és szétromboltattak, hogy a püspöki szék is csak 1696-ban állítottatott föl újra, s lakását az akkori püspök Már-

tonffy Gergely csak 1717-ban helyezheté be a várba. A vár építettése 1715-ben kezdetett meg, s bevégeztetett VI. Károly alatt 1735-ban, s nevét is ettől nyeré.

A püspöki dotatio nem Sz. István, hanem Szent László adományának látszik lenni.

A várostól nem messze a Maros és Ompoly hömpölyög, a város egy kedvelt írója V. K., kinek baráti szivessége sok kincs megszemléléséhez juttata, e végett nevezett folyótól nevezi magát. Kiemelendő építményei közül minden esetre a székesegyház, melyben: Hunyadi Jánosnak, lefejezett fiának Hunyadi Lászlónak, s ifjabb hasonlónevű fivérének, azután Isabella királynénak s fiának Zápolya Zsigmondnak siremlékei maig is láthatók. Hallomás szerint itt nyugodnának még: Bethlen Gábor nejével egyetemben, idős Rákóczy György s Martinuzzi bibornok is, ezeknek köveit azonban nem látám. A baj persze ott rejthetik: hogy a templom kiköveztetvén, a siremlékek köveztül használtattak föl, s a kiméletlen léptek ma már a feliratokat is lekoptatták. Az öt első siremlék azonban most is elég épségben szemlélhető.

A Batthyányféle érem-, kézirat- és könyvgyűjtemény minden tekintetben nagy kincs. Annak megszemlélése, és ismertetése egy futó pillantástól nem várható. A természettudományi gyűjtemény is igen csinos, gazdag pedig legkivált aranyban. Diszítik amaz ősemlékek is, melyek a római kornak maradéki. A csillagda elég jó karban van, a katonák tisztí laktanya a vár legszebb épülete, a város különben tiszta, a sétány csinos, az épületek a legnagyobb részt izletesek és emeletesek.

Maga a vár felvonható hiddal zárható el; sáncai erősek, s az egész tarthatóbbnak látszik mint a budai, a bejárati hid fölött van Károly szobra lóháton ülve, ügyes mű; állítólag alatta volna amaz üreg, melybe bizonyos időre Hora és Kloschka bezárattak; hogy van alatta üreg, s meglehetősen nagy, mutatja a belülrőli kőajtó, az adoma történeti bebizonyításra vár.

Az alsó város már nagyon vegyes; kezdetben ez vala a zsidóknak tartózkodási helyül kijelölve, megis van rakva; vannak itt-ott csinos házak és jól művelt kertek. A kinek van sok ideje és pénze szemlélje meg azokat, az „E“ betűvel bélyegzettek Fejérvárott verettek; vidéke eleven, Tordától idáig a vámosok kizárólag zsidók, s mondhatom szemfüles fickók. Az utmellék mindenütt ment a faültetvényektől, maga az országut ritkítja párját. És most isten velünk, sohase boszankodjék, tisztelt szerkesztő ur, hogy egy kissé hosszadalmas voltam.

Endreffy.

Biztosítási ügy.

A hazánk már több részeiben hullott s a repcében tetemes kárt tett jég, figyelmeztette a gazdákat, mily roppant károkat tett a jégverés taval az ország minden részében. Eddig csupán a magyar biztosító társulatnál

több mint 300,000 érték biztosított a jég ellen, de mi ez, ahhoz képest, a mit mindennap szétrombolhat a bős elem. Örömmel lehet tapasztalni, hogy a hazai biztosító intézet, minden biztosítási ágra nézve naponta nagyobbuló részvétben részesül, mit nem lehet csodálni azon gyorsasága s loyaltása következtében, melyet biztosítottjai s kárvallottjai irányában tanusít.

A magyar biztosító társulat már megnyitván az életbiztosítást is, helyén látjuk megemlítani, hogy a „Triest. Ztg.“ utánna a „Fremdenblatt“ s a P. Lloyd a Riunione adriaticáról egy terjedelmes cikket ad, melynek végén e figyelemre méltó sorokat olvassuk: „Az „Anker“ által kötött biztosításoknak száma kétségtelenül bámulatra méltó; hanem vajjon annak eredménye mind a társaság, mind a közönségre nézve kívánatos lesz-e, az oly kérdés, melyre csak hosszás idő után felelhetendünk. Aztán azon szokás, hogy a külföldinek elsősegget adunk a hazai fölött minden utánjárás nélkül, ez is oly dolog, mit csak fájlalni kell. Azon hiedelem áll ugyanis, hogy külföldi a hazai fölött áll minden tekintetben; de nem gondolják meg, hogy bármi üzletág, így a biztosítás általános és különös ügyviselése sem titok többé a közönség előtt. Így a közönség kevés utánlátás után ítéletet hozhatna. Az idegen társaságok sokat ígérhetnek, mert valamint ők nem ismerik a tért, melyen működnek, úgy a távollevő közönség sem kísérheti oly figyelemmel és ellenőrzéssel működéseit, mint a hazaiét. Az eredmény aztán megmutatja, hogy mind az ily idegen társulat, mind a közönség csalatkozott.

Ugyanaz a hazai biztosító intézet ellátározta, hogy ha valamely biztosított föld bezárólag jun. 15-ig ellepetik az árviz által, az ellepett részért fizetett biztosítási díj, az egyszerű illetéken, posta s bélyegdíjon kívül visszafizettetik a félnek, ellenben a társaság nem fizet kárpótlást az időközben netalán történendő jégkárért, ha a jég által ért termények a biztosítás tartama alatt árviz vagy felhőszakadás következtében viz által öntetnek el.

Levellezések.

Brassó, május 18-án. T. szerkesztő ur! Hosszas hallgatásom okát nem hanyagság, vagy éppen érdekhányban kérem keresni; de tudni fogja s érezni reményem velem együtt mindenki, hogy nagy csapások terhe alatt nem nyilik meg a szív, nem az ajak beszédre, nem vagyunk képesek irni. S mit is irhattam volna az utolsó hetekben, ha csak azt nem, hogy alig hegedt be annyira-mennyire sebünk, melyet Jósika báró halála okozott, — már az országos gyász e két hon újra alkótójának, felejthetlen Széchenyinknek kimulta fölött tépé fel azt a legkegyetlenebb módon!?

Mélyen érezzük s soká érezendjük mi is a két honnal e — félek pótolhatlan — veszteséget s részünkről sem akarunk elmaradni a nagy elhunyt árnya iránti tartozás lerovásától. A m. hó 26-án Kolosvárt tartat-

tott gyász-isteni tiszteletről hallottak bizonyára s olvastak; e hó 12-én Nagy-Szebenben tartaték az meg, 20-án K. Vásárhelyen, s azután itt Brassóban fog megtartatni, minden hitfelekezetiük egyházaiban.

Vidékünk különben a pár nap óta eltűnt vizáradások csapásait sinyli, s igen félnek, hogy az a vetésekre nézve káros következményü leend. Némely helyeken, p. o. Rétyen a „Háromszék“-ben oly nagyra nőtt a viz még az országutakon is, hogy lovak s vezetőik is belévesztek.

A kovásznai vastelepekről örvendetes hireket veszünk; az egyik kohó (olvasztó-kemence) t. i. már a napokban kezdi működését, s akkoron a vastermesztéshez is hozzá fognak. Ha — mint alaposan reményelhető — a társulat a most kezdett pályán haladhat, rövid időn nyolc kohó fog feállittatni, s a talált anyag feldolgoztatása által minden eddigi hámorokat tetemesen fogja felyülmulni a termesztés mennyiségével.

A Brassóban tervezett iparos-kisegitő-pénztárról rég óta elhallgattak az illetők. Félni lehet, hogy e szép terv is füstbe ment.

Az e tavaszra kitüzött vaspályai munkálatokról semmi sem hallik; s így valószínű, hogy az oly gyakran pengetett tervek elhalasztattak. Ellenben a szomszéd oláhboni utak készítése már megindult, s innen is akarnak munkásokat szerződtetni oda.

Havi szintársulata tegnap utazott keresztül városunkon Bukarest felé, hat heti vendég szinidényre. Viszszatértében pár hétre itt fog mulatni, s innen Szebenen keresztül (hol szintén rövid időnyt tartand) térnek vissza Kolosvárra.

Színházunk Hauser Miska s Nagy Jakab (tilinkós) elmente óta zárva van. Frieze társasága a kisebb német városokon játszik.

R. I.

Szeged, május 20-án. Mai nap a szegedi izraeliták is megmutatták, hogy a magyar hazát saját hazájuknak nézik, és annak dicsőségét a maguk dicsőségének tartják. Ma tartottak az itteni izraeliták isteni gyásztiszteletet a nagy Széchenyiért, és ezt ünneplendő reggeli 11 órakor elláthatlan néptömeg, többnyire magyar gyászöltönyben, gyülekezett a zsinagógába, hol Löw Lipót az isteni szertartás alatt oly remek beszédet tartott, melyben a hirneves rabbi egész szónoki tehetségét ragyogtatta. A hallgató, és a nagy halottnak érdemeinek kiemelése által megilletődött közönség nem győzte méltányolni a szónok tudományosságát, és emelkedett hangulattal kezdé egyszerre három helyen is énekelni a Szózatot. Az énekhangok egyesülvén, az ájtatos számos közönség levett kalpaggal hangoztatta ezen nemzeti dalt, ennek bevégeztével pedig Kölcsey Hymnusát énekelte el. A gyászünnep fél 1 óráig tartott, és tanúságul szolgál, hogy habár a zsidóság sokhelyütt kevesebbet tett is, mintsem a nemzet töle joggal várhatott, de sok helyütt érzelmei tisztaságát oly módon tüntette ki, hogy azokért csak kezét szoríthatunk zsidó hontársainkkal, és az utóbbiak közül különösen a szegediek a közbecsülést kiérdemelték.

T Á R C A.

Egy bokor két virága.

(Történeti beszély.)

Irta Remellay Gusztáv.

(Folytatás.)

VIII.

Omár bég! a lelkész szavai ismét visszatértettek lelke-
met az ösvényre, melyről elcsábított a gonosz daemon, az
önzés, az irigység s a természetellenes gyűlölet ördöge! —
mondá halk hangon a megtört tekintetű s holt halavány
arcu Dóra.

A bég szájalommal nézett reá!

Omár! én röviddel ezelőtt még gyűlöltem kegyedet,
azért hogy csalódtam kegyedben, de most tisztelem s bámu-
lom, mert tette több mint emberi. — Azt kérdezte, mi birt
a borzasztó cselekedetre melyet elkövettem? — a szerelem!
a csalatkozott, a reményét vesztett szerelem, szülöttje az ör-
dögi boszu.

A szerelem! — kiáltott fel Omár, — hát lehet-e bün-
szülője a szerelem!

Nálam azzá lön! rebegé Dóra s elmondá, a mit mi tu-
dunk már — el, hogy mily lánggal szerette Jenőt, s
mily bösz gyűlölet fejtett ki szívében huga iránt, midőn meg-
tudta, hogy miatta csalódott reményeiben.

Elmondta, hogy a mint a lemez véletlen felpattanása
által azon gondolat s hit fejtett ki agyában, hogy titokban
imádja Jolántát, a gonosz szellem, mely már akkor szíve fő-
lött uralgott azt sugta, hogy hatalmába juthassa nővérét.

Elmondta, hogy bár hosszú tusa után elhatározta, hogy
ezt tenni fogja. Elmondta, hogy azt hitte, miként a bég ör-
vendve ajánlatának, a legnagyobb örömmel fogadja tettét,
mert hisz ezáltal hatalmába kerülend a hölgy kit szeret.

Azt a mit kegyed tett, — folytatá rövid szünet után,
mert ereje percről percre inkább fogyott, — nem hittem,
nem hihettem, mert ily önmehtagadásról, ily nemes s ma-
gasztos szerelemről nem volt fogalmam. Elhatározván ma-
gamat a tette, melyet joggal mondott kegyed borzasztónak,
— kivitele részleteit szerveztem. Eljöttem kegyedhez, s a
mint azt mondá, hogy adjam hatalmába nővéremet, estve a
a tejbe, melyet szokása szerint ivandó volt, álomport tettem,
s hogy ne legyen, hogy ne lehessen reám gyanu, estvefelé
azt mondtam nénénknek, hogy egy cigány nőt láttam a ház-
s különösen a folyosónál sompolyogni, — mert ott álltak a
tejes edények, s nevezetesen az is, melybe már betöltötte Jo-
lán a tejet, melyet estére szánt.

Hugom ólomszerű álomba szenderült, — ekkor felkel-
tem s felvettem az öltözetet, melyben kegyednél voltam, mely
alkalommal azt mondtam, hogy egy tanyai gazda beteg ne-
jét látogattam meg. — Igaz ott voltam! de csak azért, hogy
jó árért megvegyem tőle a szekeret s lovakat. Ő nem gya-
nitva kivel van dolga, megkötötte az alkut, — s én átvéve
a lovakat s szekeret elzártam egy csürbe, mely lakunkhoz
közél egy fűzfa erdőben üresen áll, a mint mély álomba me-
rült hugom, az ablakon át a kertbe s azután a szekérért s
a lovakért mentem, melyeket a kert hátulsó ajtaja mellett
megállítván, visszatértem a szobába, karjaim közé fogtam nő-
véremet, a szekérré vittem.

A többit tudja kegyed! — tevő hozzá ismét rövid szü-
net után Dóra — s még csak azt kell mondanom, hogy fel-
töttem, hogy hazaérve magamhoz veszem a még birtokomban

levő álomport, hogy ha majd reggel, ólomszerű álomba me-
rülve találak, hihető legyen, hogy nem hallottam a zajt,
melynek az ablak betörése (mert szétzúztam üvegét) által s
egyébként okozott a rabló.

Tudtam, hogy feltűnő lesz az, hogy csak nővéremet
rabolta el, de azt hittem, hogy osztani fogják rokonim s szü-
lőim azon tétetett hitemet, hogy az, ki a rablást elkövette,
szerelemből vivén véghez, csak Jolánt, ki szerelme tárgya
volt vitte el.

Ah! de most; — mint hugom, mint atyám, mint Jenő
megfognak tudni mit tettem, s mindnyájan utálattal fognak
reám gondolni. Oh! nem képzelheti kegyed, mily kínzó a
gondolat, hogy Jenő, kit imádok, átkozni fogja emléke-
met.

Dóra! kegyed halála még nem bizonyos, — válaszolt
a bég, — bár az orvos tudatta velem, hogy nincs semmi re-
reménye felülüléséhez, — de ha megkell halnia, haljon meg
azon tudattal, hogy sem Jolán, sem szülői, sem Jenő nem
fognak megtudni tettét, s hogy mindnyájan szánakozva s sze-
retettel fognak emlékezni kegyedre.

Dóra kérdőleg nézett a bégre.

Igen, — beszélé ez, — én azt fogom mondani, hogy a
sebesült rabló, ki egyedül maradt életben huga megszabadi-
tása után, — (mert előbb elmondá a bég azt, a mit Jolánnak
előadott) azt mondotta, hogy ura társa azonnal a mint ke-
véssé eltávoztak a laktól, honnan elrabolták kegyeteket, el-
váln, gyorsan vitte el zsákmányát. — Hova? azt fogom
mondani, nem világosíthatott fel a haldokló, mert csak ne-
hány nap előtt állván a rablók zsoldjába, nevüket sem tudta.

Dóra szívéhez szoritotta Omár kezét, azután hátra ro-
gyott, mélyen sóhajtott, s becsukta szemeit.

Meghalt! — mondá a bég! — Alah legyen kegyelmes
lelkének.

Az orvosra bizván, hogy a zárdafőnökkel egyetértőleg
titokban vitesse ki a várból Dóra holttestét, s temettesse el a
keresztények közé, átment Jolánhoz.

A szerető nővér nem gyanítá, hogy a másik szobában
halva fekszik nővére.

S még kevésbé gyanítá, hogy oly gonosz tette vete-
medett ellene Dóra, ki felől azt hitte, hogy a leggyöngédebb
testvéri szeretettel csügg rajta.

Omár megtartá a haldoklónak adott szavát, mert noha
általában irtózkodott nemes szíve a hazugságtól, most ismét
kénytelen volt valótlanúságot beszélni Jolán, s később mert
még ez nap nényéhez kísérté imádotját, ennek atyja, jegyese
s rokonai előtt.

Azt mondta ugyanis, hogy a megsebesült rablótól azt
tudta meg, hogy urai azonnal a mint elrabolták a két höl-
gyet, elváln egymástól, a másik az eszméletlen Dórát vitte
magával.

Hova? — szólt Omár — nem mondhatta meg a sebe-
sült s csakhamar megholt rablócinkos, mert nem ismerte azo-
kat, kik néhány nap előtt zsoldjukba fogadták.

A hölgyek nénje visszaemlékezvén arra a mit Dóra a
tej körül állítólag sompolygott cigánynőről mondott, azt hit-
ték, hogy ez vetette be a tejbe az álomport.

Kik lehettek a rablók, nem gyaníthatnak, s azonnal a
mint Omár mind ezt elmondta, mindnyájan a legnagyobb két-
ségbeeséssel siratván Dórát, mint atyja, mint Jenő elkövettek
mindent, hogy nyomára juthassanak.

(Vége következik.)

Heti szemle.

— A P. Napló szerkesztőseje írja: A hatóság által emlékeztünkbe hozatott egy több évvel ezelőtt kelt rendelet, mely szerint oly adakozásokat, melyekre hatóságilag engedély nem adatott, közzé tenni nem szabad. Jelentjük ennélfogva, hogy a hozzánk érkezendő adakozások közül ezenül csak azokat fogadhatjuk el és tehetjük közzé, melyekhez az illető adakozásra adott hatósági engedély hiteles másolatban hozzá lesz csatolva. Ily másolat hozzácsatolása a magyar akademiára és a horvát szükölködők részére tett adakozásoknál nem szükséges, mert ezen két célra, mint tudjuk, az adakozás hatóságilag meg van engedve. A Széchenyi emlékre azonban s Kazinczy-alapítványra, mint értesítve vagyunk, az adakozás még eddig hatóságilag megengedve nincs.

— Biztos forrásból irhatjuk, hogy hg Eszterházy Pál és fiai elhatározták képcsarnokukat Bécsből egészen és végképen Budára szállítani, mihielyt a termék a festmények befogadására el lesznek készítve.

— A magyar ifjúság évkönyve cím alatt Beniczky Emil és Urváry Lajos évkönyvet adnak ki, mely a hazai fiatalság sikerültebb szépirodalmi és történelmi kísérleteit tartalmazandja. E könyvre, melyet a kiadók július hóra ígérnek, s mely 16—20 nyomott ívből álland, előfizetési iverk is bocsátattak szét. Előfizetési díj 1 ft.; előfizetési határidő jun. 15-ike. A vállalatból fennmaradt tiszta jövedelem a lendő írói segély-egylet számára ajánlatot fel.

— Józsika Miklós Brüsszelben élő jeles regényírónk egyike nemcsak Magyarország hanem egész Europa legtermékenyebb regényíróinak. 10 év alatt 57 kötetet irt, s mint halljuk, legközelebb ismét új mű kerül tőle sajtó alá.

— A még april hó elejére tervezett „Debreceni lapok“ mint hallom, azon felmerülő akadály miatt nem láthata ez ideig napvilágot, mert annak szerkeszthetési engedélye, a fensőbbtől ekkorig el nem érkezett. Ugyancsak említésre méltó még a hazafias buzgalmáról ismert Kulini Nagy Benő „Szabad kir. Debrecen város története“ című 40 nyomott iver terjedő műve, melynek mielőbb megjelenését — ismerve a szép tehetségu írónak a történelmi téren is alapos ismereteit, — a legnagyobb kíváncsisággal várhatjuk. Ez egész vastag kötetnek ára csak 1 osztr. forintra van határozva: mi jelen időben hallatlan olcsóság!

— E hó 20-án a pesti madárpiacon furcsa jelenet fordult elő. Egy falusi suhanc, nagy, beborított kosárral szépen letelepszik, a gerlicék, házi nyulak, sárga rigók, fülemilék, kanárik stb. közé, s várja a jó szerencsét. A „madarak pajtsái“ jönnek-mennek, míg végre akad egy, ki megkérdi: mi van beborított kosarában? A fiu felfedi a kosarat s öt darab farkaskölyök vicsorgatja belőle fogait a kérdő felé. Volt aztán egy kis összecsendülés s tudakozódás: hol kapta e szeretetre méltó állatkákat s mit akar velök? A fiu egész őszinteséggel elbeszéli, hogy biz ő az ócsai nádásban két nagy farkast agyonvert, kölykeit elszedte s behozta Pestre azon jó hiszemben, hogy itt majd akad vevője, mert a pestiek szeretik a falusi portékát. De biz, a mi kis Gerardunk nem akadt vevőre s elballagott aztán a megye házához hogy felkeresse a „főispánt“; mert neki azt mondták otthon, hogy ott jutalmat fog kapni. Mit csakugyan meg is érdemel.

(P. H.)

— Drága fészek! Egy ház megújításánál a lerombolt falak közt egy egérfészekre akadtak, mely csupa bankjegyekkel volt kibérelve, természetesen, hogy mind össze volt rágva. A ház ura többeket vádolt volt már tolvajsággal, koronkint hiányzott pénze miatt. Megjegyezzük azonban, hogy e drága fészek Párisban fedeztetett föl; nálunk az egerrek nem férhetnek oly könnyen a bankóhoz.

— Politika a nyomdában. Nem csak a szerkesztőségi irodákban, de a nyomdákban is üzük fűzik a politikát. Ennek bebizonyításaul hallgassuk csak ki kissé a sze-

dőket, a mint egymás közt beszélgetnek: — Szárdiniát le kell huzni — szól az egyik — Savoyát Franciaországhoz kell csatolni, s a német szövetséget ki kell javíttatni. — Oroszország már le van kefélve — mond a másik — Törökországot félre kell tenni, Olaszországot meg kell tördelni, . . . és így tovább. Megjegyzendő, hogy a szedőknek saját műszavaik vannak, s az egész nyomdai politika ezeken alapszik.

— Magyarország fővárosa rangjához illő helyet foglalt el, az akademia pártolók sorában, az által, hogy az építendő palota helyéül, a felső dunaparton m. e. 1300 □ ölnyi tért, részben ingyen, részben igen olcsó áron átengedett, s ez által m. e. 180000 ftnyi áldozatot tett a haza oltárára. Most csak az van még hátra, hogy a dunagőzhajó-társulat, dicsőült alkotója s a nemzet iránti kegyeletnél fogva, a főnemlített telket egy a lánchid melletti telkével kicserélje s ott álljon a magyar akademia monumentalis palotája, „miszerin“ Széchenyinek ezen a téren állítandó nagyszerű országos-ércszobra — mond a „Pesti Hirnök“ — mindenfelül saját művei s hagyományos reminiscentiái által környeztessék! Előtte az egykor dicső Buda vára, a lánchid, a gőzhajózás, az alagut és a Duna, mögötte a nagy embernek egykor lakása, hol hazája, hazájának fővárosa s nemzete fölemelésén tündökött, balján, a mostani Lloyd-épületben a nemzeti kaszinó emlékezte, honnét socialis életünk rugékonyságát nyerte, jobbán végre a magyar akademia, az általa sürgetett nemzeti tudományosság e székhelye, álljon!“

— A kolosvári nemzeti színházban március 31-én Fridrikné asszony jutalomjátékul „Észak csillaga“ adtván, felvonás közt egy küldöttség igen értékes öltöző-asztali ékszerekkel tisztelte meg az említett énekesnőt, mely alkalommal a szónok, a színpalak közt ily beszédet tartott:

„Csókolom kezét Nagyságának! Bátorkodom — ezen tiszteletünk jeléül — — összeállított jutalma elősméréseért — — elhozott csekélységet — — mely tőlem elküldetett — — elfogadtatni; — — műemlékébe tesszük, és óhajtjuk, hogy — — kegyes pártfogását — — nem huzza meg tőlünk, — — nagyon méltányoljuk Nagyságát — — és valóból tiszteletünk jeléül mi szívesen máskor is óhajtjuk eleget tenni — — „hogy legyen szerencsénk!“

„Ily rövid elkészülés után — — — rögtön nem lehet kinyilatkoztatni — — — többet — — mind, hanem, tessék elfogadni ezt is — — és kívánjuk, hogy sokáig tisztelhesük, mi nagyon van szerencsénk tisztelni — — — elösmert érdemei jutalmát, és ezért bátorkodunk ezt tenni; melyet én valék szerencsés több pártolók által tisztelni — — — és átadni, — van szerencsém magamat ajánlani — — csókolom kezét Nagyságának.“

Erre Nagysága így felelt: „Magyarul viszonzanám jelen megtiszteltetésem; de mivel a szép magyar nyelvet még oly tökéletesen nem birom: azt én nem tehetem.“

Mire a szónok Vashegyi Lipót ur ezt válaszolá: „E nem tesz semmit; mi így is megvagyunk elégedve, és ezt mind megfogom érteni magyarul, máskorra is Nagysága kegyébe ajánlva csókolom kezét Nagyságának.“ (M. Szinh. L.)

— Van Németországban egy nevezetes város, mely akár Rátóttal, akár Vámos-Pircscsel vetekedhetik kövctkezességben és a városi tanács okszerű eljárásában. E nevezetes városban a leggörbébb és legdöcögösebb utcát egyenes utcának nevezik: a legrutabb s legrégebb utcát újutcának hívják; egy tökélyesen egyenes s rendszeresen épített utcát körutának kereszteltek; a város legalacsonyabb részén fekvő utcának hegyutca a neve; egyiket azért mondják cipőutcának, mert egy cipész sem lakik benne; a legszebb hely, melyen angolkertek vannak s hol az előkelő urak és delnök sétálnak, marhacsapásnak, — mig a legrondább piszokfészek, hová az egész város szeméjtét hordják s hol a virágnak hire sincsen, virágligetnek neveztetik. A legalacsonyabb házat toronynak mondják; a vadkertben nincsen vad, az olaszkertben csak burgonya látható; a Frigyesmező egészen van köveze

s fűnek árnyéka sincs rajta. Hajdan a zsidóknak nem volt szabad a belvárosban lakniok, egy tisztos öregét kivéve. A zsidó lakta külvárosban csak egy hentesnek volt megengedve a husárulás, ez is csak sertéshúst mérhetett; a városban lakó egyetlen zsidó házának kapujára ellenben következő fölirást vésetett a nemes tanács: „A ki istenben bizik, jól épít a földön és az égben; a ki Jézus Krisztusra támaszkodik, üdvözülni fog!” A városi szervezet értelmében mindenki hozhat bort idegen helyről magának, csak a vendéglősöknek nem szabad ezt tenniök. A városon kívül több mértföldnyi távolságra nincsen sem hegy sem halom, kárpótlásul hegybiztost nevezett ki a városi hatóság.

— Várady Gusztáv Versecen előfizetést hirdet jul. 1-én megjelenendő költeményeire 1 ujforinttal, mely összeg junius 10-ig küldendő be hozzá.

— Kaptuk az Irodalmi Lapok első füzetét. Szerkeszti s kiadja Riedl Szende, Prágában. Azon sok irodalmi kérész közt, melyek a napi sajtó által híven mutattnak be a közönségnek, jól esik ismét oly vállalattal találkozni, mely hosszú életre nem csak érdemes, hanem szakavatott kezelésénél fogva, óhajtjuk hinni, fennmaradásának biztosítékját is hordja magában. Az első füzet tartalma: Irodalmi irányszemek. — A világegyetem. — Tájékozás az ujabbkori magyar és külföldi nyelvtudományban. — Macaulay. — Palacky „Csehország történetének“ legujabb kötete. — A századok legendája, Hugo Victortól. — Magyar irodalom a külföldön. — Az „Irodalmi Lapok“ célja az általános miveltiségre különösen ható tudományos szakoknak legujabb fejlődését s jelenlegi állását a legjelesebb külföldi munkálatok nyomán alapos de lehetőleg népszerű értékezésekben fejtegetni, továbbá a hazai s jelentékenyebb külföldi irodalmak kitünőbb képviselőit irányait s termékeit ismertetni; azonkívül pedig apróbb jegyzetekben az irodalom terén előforduló legujabb jelenségeket, kiváltképen pedig a külföldnek reánk vonatkozó nyilatkozatait tekintetbe venni. — Az Irodalmi Lapok ez évi folyama tíz füzetből álland, melyek postán küldve csak 5 forintba kerülnek.

— A nemzeti muzeum diszítése gyorsan halad. A nagy terem s előcsarnoka már ki van pallózva. A munkálatot Ybl építész vezeti. A fegyvertermet dicsjelekkel, falait márványtáblákkal, a pallózatot mozaik-kövezettel ékesítik. A nagyszerű lépcsőcsarnok falfestményekkel fog feldiszipitetni. A hazafias آدمányokból e diszítésekre eddigelé mintegy 12,000 forint gyűlt össze.

— Pesti levelezőnk írja, hogy a lapkiadók alázatos folyamodással fognak járulni a trón számolyához, melyben a lapbélyeg eltörlését kérelmezendik, hogy a közönségnek az olvasás megkönnyítség. (A levél csak szombaton érkezvén kezeinkhez, további tartalmát csak a következő számban fogjuk közölhetni. Szerk.)

— Hir szerint a kormány Pesten gyárt szándékozik felállítani, melyben a kukoricaszalma a legelső előkészítést nyerendi, hogy külföldi gyárakban papírrá dolgozathassék fel.

— Kőrösi Csoma Sándor, az őseink ázsiai fészket nyomozó egykori merész magyar utazó, hátramaradt vagyónából erdélyi szegény sorsu rokonainak mintegy 6000 hollandi forintnyi örökség jutott.

Temesvári ujdonságok.

* Junius 4-én a keresk. kamara helyiségeiben a gazdasági egylet közgyűlését tartandja. Erre ismételve figyelmeztetjük az egylet tagjait, azon hozzátevesssel, hogy ezen gyűlésen fog eldöntetni a társaság fen- vagy fennmaradhatása.

* A temesvári postahivatal az 1860. évi első évnegyedben következő máhla- s értékküldeményeket szállított:

I. A tulajdon posta kerület belsejéből:

	darab	font	Érték
vitelbérköteles málhát	7566	42705	—
pénz- és értékküldemények	40622	278616	8340566
vitelbérmentes málhát	4732	76011	—
pénz- és értékküldemények	13299	112905	4316923

II. A postaegyleti külföldről:

közönséges málhát	169	936	—
pénz- és értékküldemények	91	338	12831

III. A postaegyleti külföldre:

közönséges málhát	—	—	—
pénz- és értékküldemények	78	26	17212

IV. A postaegylet kerületéből:

közönséges málhát	442	6097	—
pénz- és értékküldemények	299	416	50505

V. A postaegyleti területre:

—	—	—	—
---	---	---	---

VI. Átmenő küldemények:

közönséges málhát	273	754	—
pénz- és értékküldemények	360	156	146341

* A temesvári postahivatal az 1860 év első negyedében, következő leveleket szállított:

I. tulajdon postakerület belsejéből:

	darab
közönséges levelek bérmentve	340548
„ „ bérmentetlen	68081
ajánlott levelek	57200
levelek árupróbákkal	2249
keresztkötések	21229
vitelmentes levelek	223964

II. A postaegylet területéből:

közönséges levelek bérmentve	7332
„ „ bérmentetlen	3991
ajánlott levelek	468
levelek árupróbákkal	130
keresztkötések	1950
vitelmentes levelek	871

III. A postaegyleti külföldről:

közönséges levelek bérmentve	15288
„ „ bérmentetlen	2509
ajánlott levelek	442
levelek árupróbákkal	78
keresztkötések	1612
vitelmentes levelek	1755

IV. A postaegyleti külföldre:

közönséges levelek bérmentve	11726
„ „ bérmentetlen	8528
ajánlott levelek	1534
levelek árupróbákkal	—
keresztkötések	507
vitelmentes levelek	1352

V. A postaegyleti külföldről a postaegyleti külföldre:

közönséges levelek bérmentve	4628
„ „ bérmentetlen	3055
ajánlott levelek	26
árupróbák és keresztkötések	—
vitelmentesek	—
Hirlapok	76622

* Hetivásári árak május 25-én: Buz a 3 ft. 80 kr., 3 ft. 75 kr., — Rozs 2 ft. 70 kr. — Arpa 1 ft. 80 kr. — Zab 1 ft. 30 kr. — Tongeri 2 ft. 50 kr. mérőnkint. — Széna 2 ft. 50 kr. — Szalma 1 ft. 20 kr. mázsája.

